

RESEARCH ARTICLE

Методологія рейтингових методологій: проблема побудови правильних університетських рейтингів

Володимир Луговий^{1,2*} , Олена Слюсаренко² , Жаннета Таланова^{2,3}

¹Національна академія педагогічних наук України, м. Київ, Україна

²Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна

³Національний Еразмус+ офіс в Україні, м. Київ, Україна

* v.lugovyy@ihed.org.ua

Анотація

Стаття присвячена обґрунтуванню загальної (рамкової) методології створення коректних методологій університетського рейтингу, здатного правильно (істинно, відповідно дійсності) рейтингувати університети, насамперед топові. Сформульовано концептуальні засади такої методології. В її основі місійний підхід до визначення університетської і рейтингової досконалості, що передбачає детермінацію критеріально-індикаторної бази рейтингу як його місією, так і місією університету, особливо глобально лідерського закладу. Надано сутнісні визначення відповідних місій як ключових системотвірних чинників. Запропоновано критерій формулювання істинної місії. Обґрунтовано принцип місійної мінімізації переліку необхідних і достатніх рейтингових критеріїв / індикаторів та принцип їх місійної синергії задля однозначної орієнтації університетського розвитку. Загальна методологія запобігає деспецифікації рейтингової і університетської місій, десинергізації рейтингових критеріїв і індикаторів, їх дивергенції і подрібненню та дезорієнтуючій дії. Така методологія охоплює методології як простих (моно), так і складних (комплексних), як загальних (інституційних), так і галузевих (за академічними предметами) рейтингів. Побудована на зазначених засадах методологія сприятиме прийняттю рейтингів як об'єктивних і надійних інструментів оцінювання, ефективному використанню Берлінських принципів IREG для створення рейтингових методологій, прискоренню становлення університетської рейтингової культури та її законодавчого унормування в Україні, подальшому розвитку науки про університети. Це важливо для розроблення стратегії формування університетів-лідерів найвищої досконалості (стратегії-2), реалізації другого виміру Європейського простору вищої освіти щодо досягнення його конкурентоспроможності і привабливості, наближення перемоги в російсько-українській війні, інноваційного відновлення країни, утвердженню України як сильної євроінтегрованої держави.

Вступ

Прогресивні університетські країни вже два десятиріччя успішно послуговуються глобальними рейтингами, серед яких найбільш популярні Shanghai Ranking (далі — ShR), THE World University Rankings (THE), QS World University Rankings (QS) (Times Higher Education, 2023), що у цій послідовності у 2018 р. визнані українським Урядом. Зокрема, це дало змогу Франції за першим з них переміститися в університетському табелі про ранги з 11 на 3 позицію у світі (а США і СК впевнено утримати відповідно 1 і 2 місця). Також Китаю завдяки загальнонаціональним зусиллям за рейтингового моніторингу вдалося за ShR піднятися з 25 на 5 місце (і наблизитися до Швейцарії, яка на 4 позиції), витіснивши з 5 і 6 місць Канаду і Японію у головній для рейтингу групі топ-30 університетів екстра класу (УЕК). При цьому за THE у материкового Китаю 4 світова позиція, а за QS — 6-та. Водночас привертають увагу відмінні за ShR, THE і QS склад та послідовність країн і університетів у групі УЕК, як і в рейтингах у

Ключові слова:

загальна (рамкова) методологія університетського рейтингування, університетська і рейтингова місії, деспецифікація місії, десинергізація критеріїв та індикаторів, університетологія, стратегія-2, конкурентоспроможність і привабливість, перемога у війні, інноваційне відновлення, суверенна і самодостатня Україна

Мова статті:

українська

Отримано:

1 листопада 2023 р.

Прийнято:

26 листопада 2023 р.

Опубліковано:

29 грудня 2023 р.

Цитування:

Луговий, В., Слюсаренко, О., & Таланова, Ж. (2023). Методологія рейтингових методологій: проблема побудови правильних університетських рейтингів. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*, 16, 90-108. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2023-16-90-108>

цілому. Наприклад, Франція, яка присутня у цій групі за ShR і QS, відсутня у THE, натомість Німеччина в останньому рейтингу не представлена за двома першими, а Австралія та Гонконг у QS відсутні у ShR і THE (Shanghai Ranking, 2023; THE World University Rankings, 2023; QS World University Rankings, 2023a; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2022a, 2022b, 2023). Очевидно, такі розбіжності рейтингового оцінювання навряд чи можуть задовольнити теорію і практику. Шлях усереднення результатів різних рейтингів, кількість яких зростає, що зокрема використовує методологія Консолідованого рейтингу вишів України (Освіта.ua, 2023), вочевидь є неприйнятним. Це закономірно породжує питання про обґрунтування загальної (рамкової) методології створення рейтингових методологій з метою запобігання подібних суперечливих ситуацій.

Слід зазначити, що пошук у цьому напрямі здійснюється, насамперед, міжнародною групою експертів IREG Observatory on Academic Ranking and Excellence (ireg-observatory.org). Однак огляд здобутків цієї групи, як і пошукові звернення до Google, не дають відповіді на постале питання. Більше того, певні рекомендації IREG останнього часу, які вже враховані в оновлених методологіях THE 2024 і QS 2024 і підтримуються рейтингом «Топ-200 Україна», є сумнівними. Йдеться, наприклад, про «впровадження багатокритеріальних підходів до оцінювання ефективності діяльності університетів на основі обробки великих масивів даних» (Центр міжнародних проєктів «Євроосвіта», 2023). Адже, надмірна багатокритеріальність передовсім є дезорієнтуючою і її треба, навпаки, максимально мінімізувати, звузити до головного.

Як показують дослідження, закономірна увага до рейтингів зумовлена об'єктивною причиною — багаторівневим (спектральним) характером якості (досконалості) університетської діяльності, на крайніх (нижньому і вищому) полюсах якої *мінімально достатня якість*, за оцінювання якої відповідальна *акредитація*, та *максимально досконала якість*, яку фіксує виключно *рейтинг*. Водночас у межах European Higher Education Area (EHEA) за Болонським процесом де-факто успішно розвивається лише акредитаційний механізм, що важливо для першого виміру цього простору із забезпечення «сумісності і визнання» на основі порогової якості. Натомість проголошений інший вимір ЕНЕА щодо досягнення «конкурентоспроможності і привабливості», де актуальний рейтинговий механізм, перебуває в стані стагнації. Цей колективний недолік Болонського процесу індивідуально компенсують країни, які прагнуть бути конкурентоспроможними і самодостатніми (Луговий, Таланова & Слюсаренко, 2020; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2022a, 2022b, 2023; Luvoyi, Slyusarenko & Talanova, 2022).

Україна у ShR останньої інституційної версії ARWU 2023, як і раніше, не представлена, на противагу іншим 62 країнам / територіям світу. Тобто згідно з цим авторитетним рейтингом у країні немає ні університетів світового класу (УСК), які в групі топ-500, ні університетів субсвітового класу (УССК), які в групі 501-1000. Інакше, в Україні відсутні глобально конкурентоспроможні університети, що перекреслює перспективи її успішного саморозвитку. Зазначене не може бути спростоване наявністю українських університетів у THE і QS принаймні з таких причин. *По-перше*, ці рейтинги значною мірою суб'єктивні, їх методології суперечливі, а результати є неточними дороговказами. Зокрема, ці рейтинги істотно дискримінують (припиняють) університети США на користь закладів СК. Також, за рейтингом QS 2024 казахські університети удвічі якісно і кількісно випереджають українські заклади, що сумнівно. *По-друге*, позиції вітчизняних закладів у THE і QS останнім часом погіршилися і лише Сумський державний університет за THE у групі топ-500 другий рік поспіль. Зазначене також свідчить, що для українських університетів зачинено вікно можливостей для паритетного елітного асоціювання з університетами-лідерами із синергійною співпрацею на засадах рівний з рівний в умовах співпадіння інтересів і спроможностей, що реалізується в країнах-лідерах. Більше того, відсутність в Україні УСК робить простір формально відкритої науки фактично закритим через

дослідницьку недостатність відсталих університетів у зв'язку з їх нездатністю оперувати складними знаннями, які продукують і поширюють топові університети. *Нарешті*, через недоліки методологій THE і QS стає вкрай утрудненим об'єктивне визначення невеликої кількості дійсно кращих і перспективних університетів країни (їх рейтинговий перелік щороку зазнає змін) для державної цільової підтримки в умовах дефіциту фінансових й інших ресурсів, зокрема через російсько-українську війну (Shanghai Ranking, 2023; THE World University Rankings, 2023; QS World University Rankings, 2023a; Луговий, 2022, 2023; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2011, 2022a, 2022b, 2023).

Досвід створення вітчизняних університетських рейтингів виявився вкрай невдалим, головним чином через проблеми з рейтинговими методологіями, і таким, що зрештою не викликає довіри та мало придатний для послугування. Те саме стосується європейського U-Multirank (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2020; Луговий, Таланова & Слюсаренко 2020).

З такими національними рейтинговими культурою, політикою, стратегією і досвідом участі у міжнародних і вітчизняних рейтингах важко очікувати від сфери вищої освіти ефективного розвитку та внеску в становлення інноваційної економіки, необхідної для наближення перемоги у війні та успішного відновлення країни (Президент України, 2022; План відновлення України, 2022).

Потреба розв'язання окреслених й інших проблем рейтингування університетів з метою отримання чітких орієнтирів розвитку, опанування рейтингових механізмів висуває на порядок денний обґрунтування загальної (рамкової) методології визначення ефективних університетських рейтингових методологій.

Мета статті — на підставі аналізу розвитку та результатів глобальних і вітчизняних університетських рейтингових систем, починаючи з 2003 р., а також нових здобутків у дослідженні закономірностей становлення і функціонування університетів, механізмів оцінювання і орієнтування університетських досягнень у межах науки про університети (університетології) та університетської практики обґрунтувати концептуальні засади загальної (рамкової) методології формування університетських рейтингових методологій з метою ідентифікації і розроблення ефективних університетських рейтингів.

Методи дослідження

Для обґрунтування засад загальної (рамкової) університетської рейтингової методології використано місійний підхід, згідно з яким специфічна місія (мета) будь-якого утворення (рейтингу, університету тощо) зумовлює (алгоритмізує) основні характеристики його організації і функціонування, розвитку, а міра реалізації власної місії визначає досконалість (якість) такого утворення (Луговий, 2023; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2023).

Також застосовано теоретичні методи аналізу і синтезу щодо методологій конкретних рейтингів, а також емпіричні методи описової і кореляційної статистики для характеристики результатів рейтингів, з'ясування ефективності рейтингових критеріїв та індикаторів і способів отримання їх значень.

Для оцінки ймовірності надлінійних апроксимацій (що обиралися на основі їх максимальної вірогідності) рейтингових розподілів використано регресійний аналіз.

Емпіричну базу дослідження становили світові університетські рейтинги (їх методології і результати) ShR, THE, QS, насамперед оприлюднені у 2023 р., а також вітчизняні рейтинги закладів вищої освіти (ЗВО). Для з'ясування ефективності рейтингових методологій проаналізовано результати рейтингування, зокрема з огляду на міру відповідності природному закону зростання крутизни університетського сходження до вершини досконалості.

Використано також результати попередніх авторських досліджень рейтингів.

Результати та їх обговорення

У статті основні терміни вживаються у таких значеннях:

Рейтинг (в освіті) — таблиці для порівняння академічних досягнень різних закладів (Ranking, 2023);

Критерій — умова або факт, що використовується як стандарт, за яким можна щось оцінювати або розглядати (Cambridge Dictionary, n.d.);

Індикатор (показник) — дане про досягнення в чому-небудь (Показник, 1976);

Методологія — вчення про метод діяльності як такий, включає принципи, методи діяльності і знання, що відображає їх (Методологія, 2023);

Досконалість університету — міра відповідності діяльності закладу його місії (Луговий, 2023);

Досконалість рейтингу — міра відповідності рейтингу його місії (Луговий, 2023);

Складна активність (університетів) — діяльність із реалізації складних освітніх програм та досліджень і розробок, що зокрема використовується в Carnegie classification (The Carnegie classification of Institutions of Higher Education, 2022);

Складність — визначальна ключова характеристика вищої освіти за International Standard Classification of Education (ISCED 2011, 2012), також характеристика якості знань, на відміну від їх кількості, у концепції відкритої науки (Луговий, 2022).

Крім того, застосовані скорочення (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2022a, 2022b, 2023):

УЕК — університет екстра класу (що в групі 1-30 ShR);

УСК — університет світового класу (що в групі 1-500 ShR);

УССК — університет субсвітового класу (що в групі 501-1000 ShR).

Терміни «університет» і «заклад вищої освіти» вживаються синонімічно. Також ураховано, що згідно з тлумачними словниками синонімічними є пари термінів: «правильний» і «коректний»; «відповідний» і «адекватний»; «диференціальний» і «роздільний».

Крім спеціально оговорених випадків, йдеться про загальні (інституційні) версії рейтингів.

У статті використовуються нові авторські терміни та їх визначення:

- *деспецифікація університетської / рейтингової місії* — сутнісне розмивання (спотворення) університетської / рейтингової місії як такої, що притаманна виключно університету / рейтингу, а для університетського рейтингу — для рейтингу саме університетів;
- *десинергізація критеріїв / індикаторів рейтингу* — критеріальна / індикаторна еклектичність, невідповідність частини з них істинним місіям як університету, так і університетського рейтингу, наслідком якої є дезорієнтуюча для ЗВО дія критеріїв та індикаторів;
- *критеріально-індикаторна оптимізація (рейтингу)* — кількісна мінімізація і функціональна синергізація критеріїв / індикаторів рейтингу.

Для порівняння рейтингових методологій з огляду на їх коректність ключовими орієнтирами (мірилами) є місії університету, топового університету і університетського рейтингу.

Методологія ShR (започатковано у 2003 р.) пройшла випробування часом і залишається стабільною, починаючи з 2004 р. (Shanghai Ranking, 2023). Це разом з об'єктивністю рейтингу дає змогу використати його для надійного системного аналізу і ефективних практичних дій, що робить рейтингову методологію привабливою практично і теоретично. У табл. 1 наведено критерії і індикатори цього рейтингу.

З табл. 1 можна зрозуміти, що, крім стабільності та об'єктивності, критеріально-індикаторна база ShR характеризується мінімізованим і місійно сфокусованим (на топовий університет і його рейтинг) набором 6(5) індикаторів, які мають невелику варіацію за важливістю (вагою), відповідно сильну синергійну й орієнтаційну (спрямовуючу) спроможність.

Таблиця 1. Критеріально-індикаторна база ShR 2004-2023 pp.

№	Критерій	Індикатор	Код	Вага
1	Quality of Education: 10%	Alumni of an institution winning Nobel Prizes and Fields Medals	Alumni	10%
2	Quality of Faculty: 40%	Staff of an institution winning Nobel Prizes and Fields Medals	Award	20%
3		Highly Cited Researchers	HiCi	20%
4		Papers published in Nature and Science*	N&S	20%
5	Research Output: 40%	Papers indexed in Science Citation Index-Expanded and Social Science Citation Index	PUB	20%
6	Per Capita Performance: 10%	Per capita academic performance of an institution	PCP	10%
				100%

Примітка: *Для закладів, що спеціалізуються в гуманітарних і соціальних науках, таких як Лондонська школа економіки, N&S не враховується, а вага N&S переноситься на інші показники.
Джерело: Shanghai Ranking, 2023.

Методології THE (суб'єктивний на третину) і QS (суб'єктивний майже наполовину) корегувалися принаймні двічі. З 2004 по 2009 pp. рейтинги існували як один рейтинг. THE 2024 і QS 2024 опубліковано у 2023 р. на засадах оновленої методології (див. табл. 2 і табл. 3) (THE World University Rankings, 2023; QS World University Rankings, 2023a). Остання модернізація методологій не усунула головного недоліку цих рейтингів — суб'єктивізму, водночас додала нові неефективності, з-поміж яких збільшення кількості, дивергентності та загального вагового подрібнення (розпорошення) індикаторів.

Таблиця 2. Оновлена критеріально-індикаторна база THE 2024

№	Критерій	Індикатор	Вага	Зміна
1	Teaching (the learning environment): 29,5%	Teaching reputation	15,0%	Без змін
2		Staff-to-student ratio	4,5%	Без змін
3		Doctorate-to-bachelor's ratio	2,0%	0,25% віднято
4		Doctorates-awarded-to-academic-staff ratio	5,5%	0,5% віднято
5		Institutional income	2,5%	0,25% додано
6	Research environment: 29%	Research reputation	18,0%	Без змін
7		Research income	5,5%	0,5% віднято
8		Research productivity	5,5%	0,5% віднято
9	Research quality: 30%	Citation impact	15,0%	15,0% віднято
10		Research strength	5,0%	Новий
11		Research excellence	5,0%	Новий
12		Research influence	5,0%	Новий
13	International outlook: 7,5%	Proportion of international students	2,5%	Без змін
14		Proportion of international staff	2,5%	Без змін
15		International collaboration	2,5%	Без змін
16	Industry: 4,0%	Industry income	2,0%	0,5% віднято
17		Patents	2,0%	Новий
			100%	

Джерело: Складено авторами на підставі (THE World University Rankings, 2023).

З табл. 2 видно, що окремі індикатори є контрверсійними і меншовагними, що дезорієнтує, вуалює головне. Наприклад, за наявності «Institutional income» навряд чи потрібний «Industry income» і взагалі обома цими індикаторами як дрібними і опосередкованими з місійного погляду можна знехтувати.

Таблиця 3. Оновлена критеріально-індикаторна база QS 2024

№	Індикатор	Вага	Зміна
1	Academic Reputation	30%	10% віднято
2	Employer Reputation	15%	5% додано
3	Faculty Student Ratio	10%	10% віднято
4	Citations per Faculty	20%	Без змін
5	International Faculty Ratio	5%	Без змін
6	International Student Ratio	5%	Без змін
7	International Research Network	5%	Новий
8	Employment Outcomes	5%	Новий
9	Sustainability	5%	Новий

Джерело: QS World University Rankings, 2023b.

З табл. 3 можна зрозуміти, що, крім надмірного суб'єктивізму, методологія QS містить не специфічний для університету індикатор «Sustainability», а індикатори «Employer Reputation» і «Employment Outcomes» певною мірою дублюються.

Найбільші за вагою суб'єктивні (репутаційні) індикатори THE і QS за способом отримання їх значень іманентно недосконалі. Адже задіяна по світу велика кількість респондентів у принципі не спроможна глобально і справедливо порівняти 1,9 тис. університетів у 108 країнах / територіях (THE) і 1,5 тис. ЗВО у 104 локаціях (QS), і, головне, об'єктивно добрати ключову рейтингову групу топ-30 взірцевих університетів. Скоріше за все їх висновки будуть суб'єктивно підтримувати обмежену кількість знайомих їм університетів або базуватися на запозичених даних. Щодо «Academic Reputation» QS, то через експертну необізнаність його величина різко зменшується для новоутворених / докорінно реорганізованих університетів. Зокрема, французький Université Paris-Saclay (2020 р.) за цим рейтингом має академічну репутацію одну з найнижчих у групі топ-100 (58,9 балу). Разом з тим за об'єктивним ShR (ARWU) 2023 університет посідає високе 15 місце (Shanghai Ranking, 2023). Через суб'єктивну ненадійність і відповідну невелику валідність диференціальна (роздільна) здатність цього індикатора низька: для восьми закладів (тобто кожного четвертого) на 1-30 місцях він максимальний — 100,0 балів. Цей недолік характерний й для інших індикаторів, їх максимальне значення досягається від 3 до 9 разів у групі УЕК, що для рейтингу неприпустимо (THE World University Rankings, 2023; QS World University Rankings, 2023a).

Фактично малоефективним і неконструктивним є опосередкований індикатор «Staff-to-student ratio» у THE та «Faculty Student Ratio» за QS. Для QS він також максимальний для кожного четвертого університету групи топ-30. Така ситуація наближує рейтинг до акредитації, до функцій якої не входить диференціація закладів, тим більше на топових рівнях. Безумовне слідування індикатору вводить в оману, адже його значення залежить від університетської стратегії (якість VS кількість). Наприклад, австралійські університети надають перевагу меншій кількості, але більш якісних викладачів. У групі топ-30 QS для трьох австралійських університетів зазначений індикатор у середньому дорівнює 15,1 балу, водночас більш доцільний об'єктивний індикатор «Citations per Faculty» — 93,8 балу. Також у групі 1-100 у дев'яти австралійських закладах ці індикатори становлять

відповідно 17,0 і 92,3 балів. Навпаки, в аргентинському Universidad de Buenos Aires ситуація обернена: «Citations per Faculty» вкрай низьке — 1,7 балу, а «Faculty Student Ratio» високе — 73,5 балу (THE World University Rankings, 2023; QS World University Rankings, 2023a). Звідси зрозуміло, що викладачі аргентинського університету переважно не продуценти, а поширювачі нових знань (і то лише доступних для них за складністю). Прогресуюча наявність у просторі відкритої науки *складних* знань категорично заперечує спроби кількістю викладачів компенсувати їх якість. Відтак останній університет сумнівно розглядати як топовий.

Загалом кореляційний аналіз для закладів групи 1-100 QS показує, що *позитивна* достовірна індикаторна кореляція існує у 21 (47%) із 45 попарних ситуацій для «Overall Score» та складових балів його 9 індикаторів. Причому сильна така кореляція спостерігається лише у чотирьох (9%) випадках, зокрема кореляція між «Overall Score» і суб'єктивним індикатором «Academic Reputation» з найбільшим внеском 30%. Це вказує на те, що індикатори здебільшого діють різнонапрявлено, розфокусовані щодо ідентифікації істинної університетської досконалості.

Для порівняння, у ShR, де індикатори місійно конверговані і об'єктивні за способом отримання їх значень, ситуація протилежна до QS: з 21 кореляційної пари 18 (86%) показують *позитивну* кореляцію, з них 12 (57%) — сильну кореляцію. Тобто індикатори ShR в основному кореляційно взаємопов'язані, переважно сильно. Це забезпечує їх колективну синергійну дію, забезпечуючи потужну диференціальну (роздільну) здатність рейтингу. Для ShR 2021 р. кореляція індикаторів схожа (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2022а, с. 14). Така стійка індикаторна кореляція зумовлена їх місійною адекватністю. Ураховуючи місійну відповідність індикаторів, вони є ефективними орієнтирами для розвитку університетів, запобігають відволіканню закладів від вирішення основних завдань на додаткові.

Ці аналітичні висновки унаочнюються графічним співставленням результатів ShR, THE, QS, що оприлюднені у 2022 і 2023 рр., для групи топ-100, для якої наведені точні бали (рис. 1, 2, 3, 4).

З рис. 1 видно, що на відміну від ShR, диференціальна (роздільна) здатність THE і QS залишилася відносно слабкою, незважаючи на уточнення методологій. Це зумовлює неефективність цих рейтингів, слабкість реалізації в них і рейтингової місії, і природного закону зростання крутизни університетського сходження до вершини досконалості (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2023).

З рис. 2 можна зрозуміти, що кардинально різне рейтингування багатьох університетів трьома рейтингами не є конструктивним для визначення стратегій розвитку інституцій-лідерів. Наприклад, надзвичайні урядові зусилля Франції із створення суперпотужного Université Paris-Saclay як UEK за ShR, нівелюються THE (58 місце) і QS (71 позиція). Або Washington University in St. Louis, який за ShR завжди входив до групи топ-32 (25 місце у 2023 р.), рейтингами THE і QS відсувається відповідно на 68 і 155,5 місця.

У табл. 4 показано системне заниження кількості провідних університетів *відносно чисельності населення в паритетних за загальним розвитком економік і університетів країнах*, зокрема у США на користь СК за рейтингами THE і QS, або в Україні порівняно з Казахстаном за рейтингом QS.

Частину університетів США й інших країн THE і QS взагалі ігнорують. Зокрема ці рейтинги виключають ряд потужних невеликих профільних університетів: не розглядаються University of California, San Francisco (21 місце за ARWU 2023), Rockefeller University (39 місце за ARWU 2023), не розглядається QS / не рейтингується THE — King Abdullah University of Science and Technology (у групі 201-300 за ARWU 2023). Ці заклади не реалізують бакалаврських програм, але об'єктивно знаходяться істотно ближче до топових позицій, ніж ЗВО з обширною бакалаврською підготовкою. Щодо Казахстану, то QS не враховує національного лідера — Nazarbayev University, який єдиний за двома

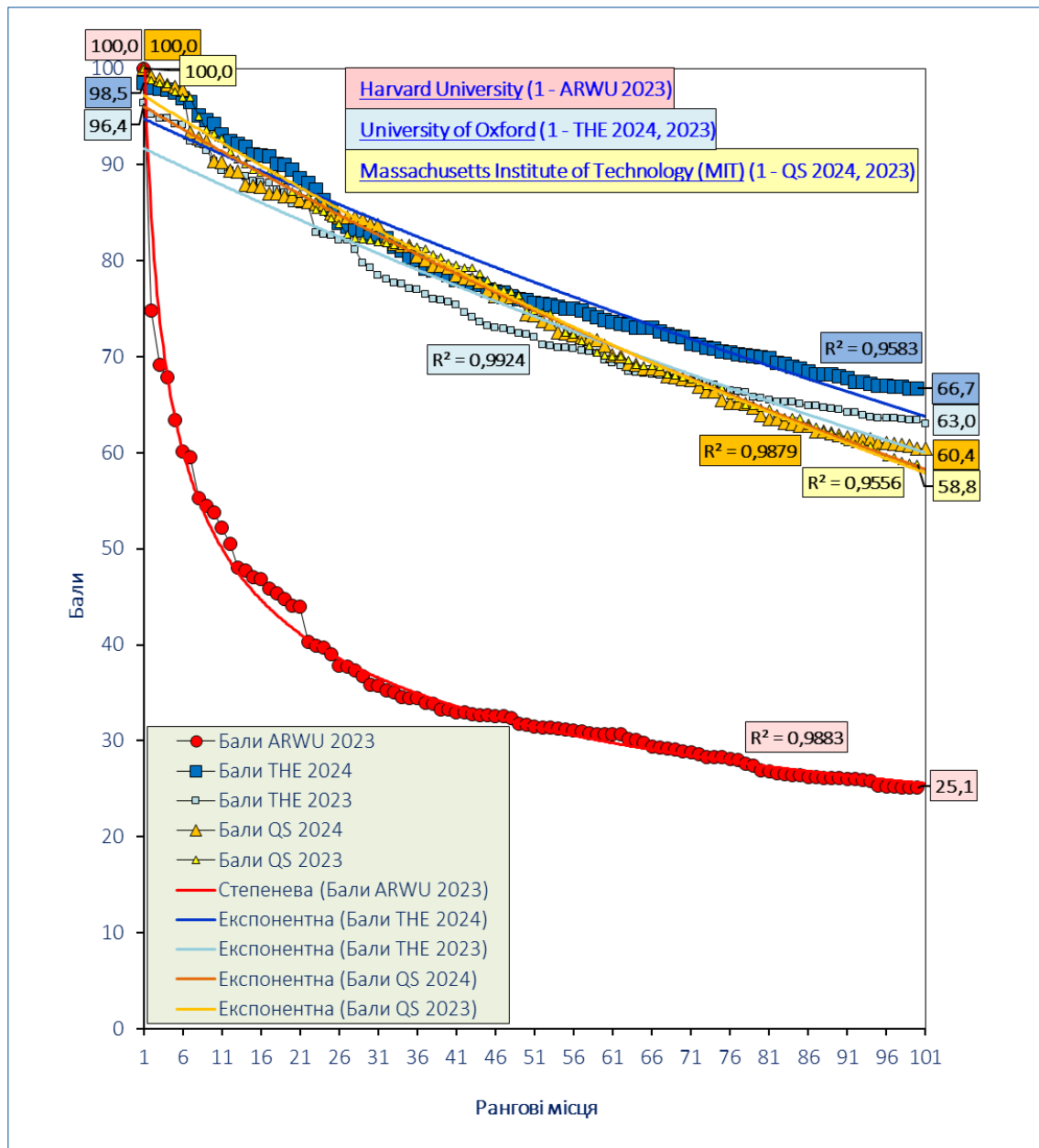

Рис. 1. Результати рейтингування перших 100 ЗВО за ShR, THE, QS, опублікованих у 2022 і 2023 рр.

Примітка: результати THE 2024 і QS 2024 оприлюднені у 2023 р. за уточненою методологією.

Джерело: Складено авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2023; THE World University Rankings, 2023; QS World University Rankings, 2023a).

Таблиця 4. Відношення населення, ВВП (за паритетом купівельної спроможності, ПКС) та кількості університетів в ShR 2023, THE 2024 і QS 2024 в окремих країнах

Порівнювані країни, рейтинг	Населення	ВВП, ПКС	Топ-100	Топ-500	Топ-1000	Топ-1500
США/СК, THE 2024			3,3	2,0	1,7	1,6
США/СК, QS 2024	5,0	7,0	1,6	1,7	1,8	2,2
США/СК, ARWU 2023			4,8	3,1	2,9	—
Україна/Казахстан, QS 2024	1,9	0,89	—	0	0,46	0,52

Джерело: Складено авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2023; THE World University Rankings, 2023; QS World University Rankings, 2023a; World Development Indicators, 2022).

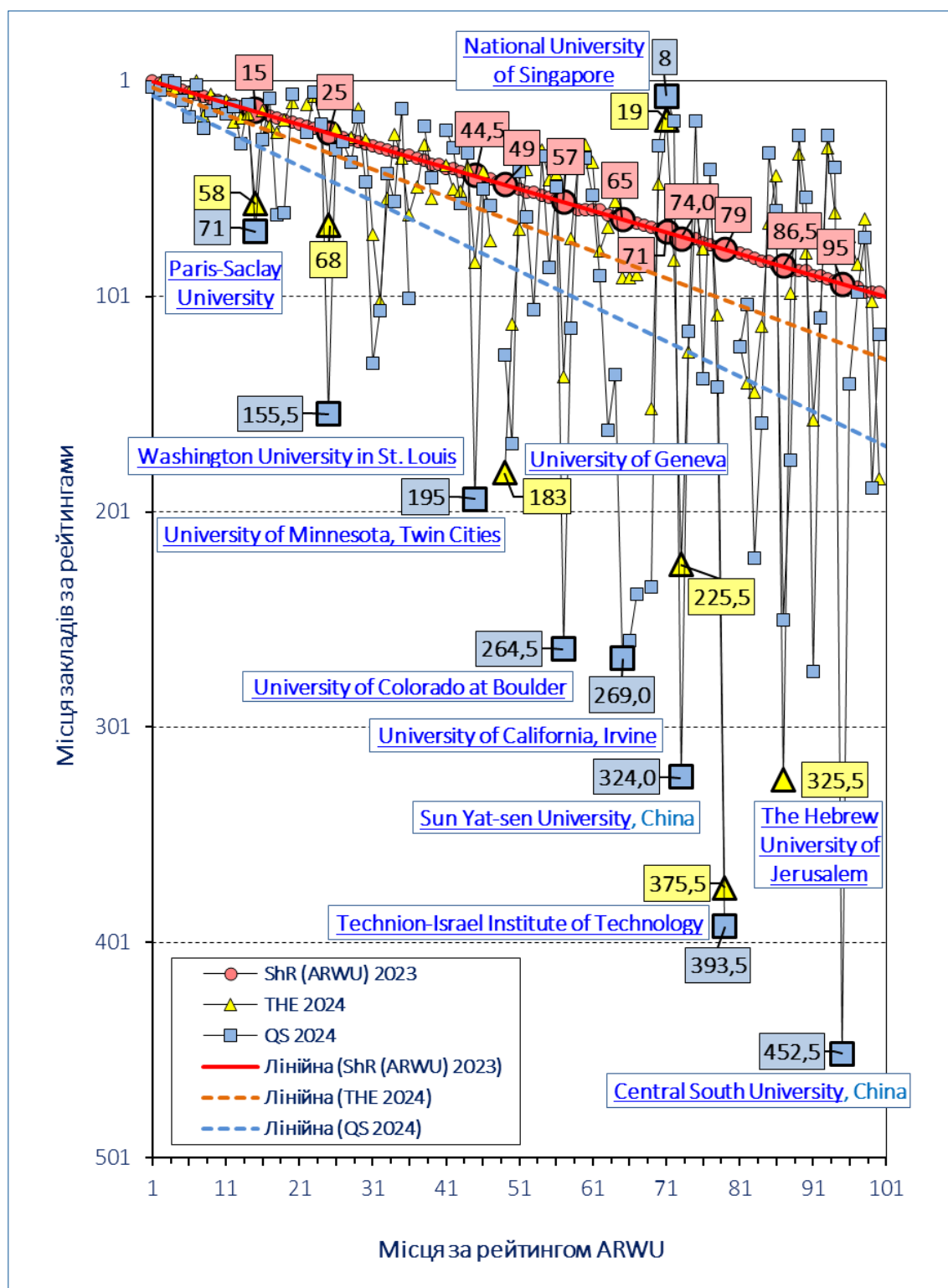

Рис. 2. Порівняння рейтингових досягнень одних і тих самих ЗВО за ShR 2023, THE 2024, QS 2024
Джерело: Складено авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2023; THE World University Rankings, 2023; QS World University Rankings, 2023a).

академічними предметами входить до ShR (GRAS — Global Rankings of Academic Subjects) 2023, а за THE, перебуваючи в групі 501-600 удвічі випереджає наступний казахський заклад — Al Farabi Kazakh National University (1201-1500), що за QS неочікувано є першим на 230 місці (Shanghai Ranking, 2023; THE World University Rankings, 2023; QS World University Rankings, 2023a).

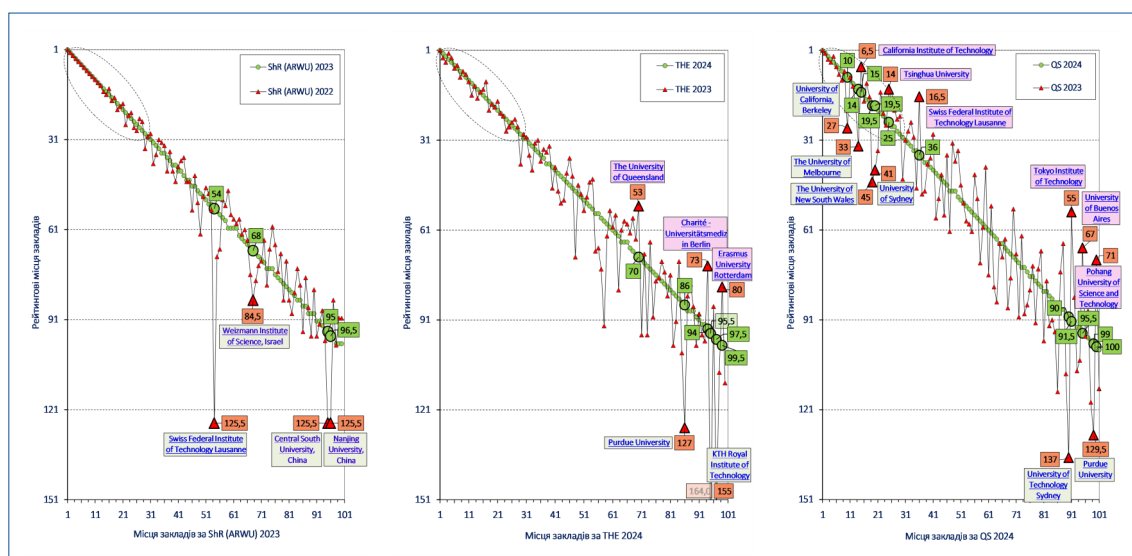

Рис. 3. Порівняння зміни рейтингових місць університетів у групах топ-100 за ShR, THE і QS

Джерело: Складено авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2023; THE World University Rankings, 2023; QS World University Rankings, 2023a).

З рис. 3 можна бачити, що через недосконалість методологій THE і QS флагманські університети впродовж року масово значною мірою змінюють рейтингові досягнення, що нелогічно. Істотні зміни рейтингових місць окремих ЗВО за ShR мають чітке пояснення і закономірні, що робить рейтинг потужним інструментом університетського стратегування.

Характерним повчальним прикладом може слугувати просування Swiss Federal Institute of Technology Lausanne (EPFL) із 125,5 на 54 позицію за ShR (див. рис. 3). Табл. 5 показує завдяки чому це відбулося.

Таблиця 5. Зміна балів EPFL за індикаторами ShR з 2022 по 2023 рр.

№	Роки	Alumni	Award	HiCi	N&S	PUB	PCP
1.	2022	0,0	0,0	25,6	34,0	39,3	42,9
2.	2023	0,0	29,1	25,5	36,4	36,2	49,7
3.	2023-2022	0,0	29,1	-0,1	2,4	-3,1	6,8

Примітка: Індикатори зазначені згідно із скороченнями ShR

Джерело: Складено авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2023).

Як видно з табл. 5, EPFL насамперед здійснив цілеспрямований прорив за Award, що супроводжувалося підвищенням також значень N&S і PCP. Цьому передувало завбачливе запрошення ще у 2016 р. спочатку на посаду асистента, а незабаром і довічного повного професора та завідувача кафедри теорії чисел видатної випускниці механіко-математичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка Марини Вязовської, яка у 2022 р. отримала медаль Філдса, що в математиці вважається еквівалентом Нобелівської премії (Вязовська, 2023). Цей системний приклад підтверджує евристичну аналогію у розвитку топ-закладів вищої освіти і топ-клубів футбольних ліг шляхом спланованого ретельного добору і запрошення до колективів / команд зірок-виконавців, ціна за яких на трансферному футбольному ринку сягає чверті мільярдів доларів. Водночас підвищення значення одного Alumni з-поміж інших індикаторів виявилось недостатнім, аби КНУ імені Т. Шевченка увійшов до ShR 2023, його загальної (ARWU) і галузевої (GRAS) версій.

Методологічна здатність ShR зробити зрозумілими об'єктивні стрибки в рейтингах певних університетів (зокрема, ізраїльського лідера Weizmann Institute of Science або китайських закладів Central South University, Nanjing University тощо) (див. рис. 3) створює умови для формування ефективних стратегій університетського розвитку.

На рис. 4 показано значення індикаторів методологічно опозиційних за об'єктивністю / суб'єктивністю ShR і QS.

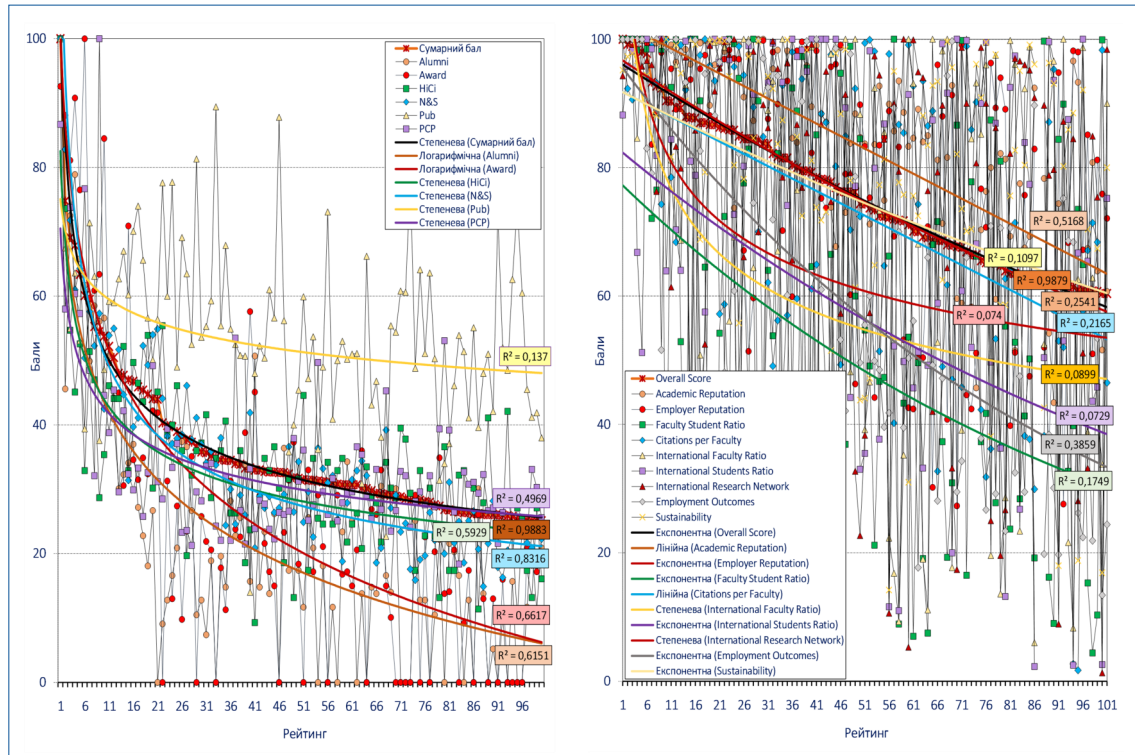

Рис. 4. Значення індикаторів ShR і QS для закладів у групі топ-100 та їх найбільш вірогідні апроксимації
Джерело: Складено авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2023; QS World University Rankings, 2023a).

З рис. 4 видно, що характер дії індикаторів двох рейтингів у багатьох випадках протилежний. Індикатори ShR у цілому діють синергійно, переважно мають, як зазначалося, сильні і дуже сильні позитивні кореляційні зв'язки та вірогідні надлінійні апроксимації, значний диференціальний (роздільний) імпульс, що важливо для рейтингу. З цієї загальної характеристики дещо випадає Pub. Натомість дія індикаторів QS значною мірою хаотична, їх диференціальна здатність, як правило, невисока, вони масово досягають максимальних значень, що не властиво правильному (істинному) рейтингу, мають низьку вірогідність апроксимації.

На рис. 5 порівнюється рейтингування українських університетів THE і QS.

З рис. 5 неважко зрозуміти, THE і QS рейтингують українські ЗВО по-різному, що не дає змоги впевнено виділити 3-5 провідних і перспективних університетів для державної підтримки досягнення ними стабільного статусу УСК і надання їм широкої автономії. Разом з тим ці рейтинги дають можливість окреслити сукупну групу 9-16 закладів для створення на їх основі елітної лідерської Асоціації українських університетів на кшталт Асоціації американських університетів (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2022b).

Що стосується вітчизняного досвіду університетського рейтингування, то в авторських публікаціях (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2020; Луговий, Таланова & Слюсаренко, 2020) докладно розглянуто рейтинги Компас, Національна система рейтингового оцінювання вищих навчальних закладів, Топ-200 Україна, Scopus, Бал ЗНО на контракт, Бал ЗНО на бюджет, Консолідований та рейтинг національних ЗВО за урядовими

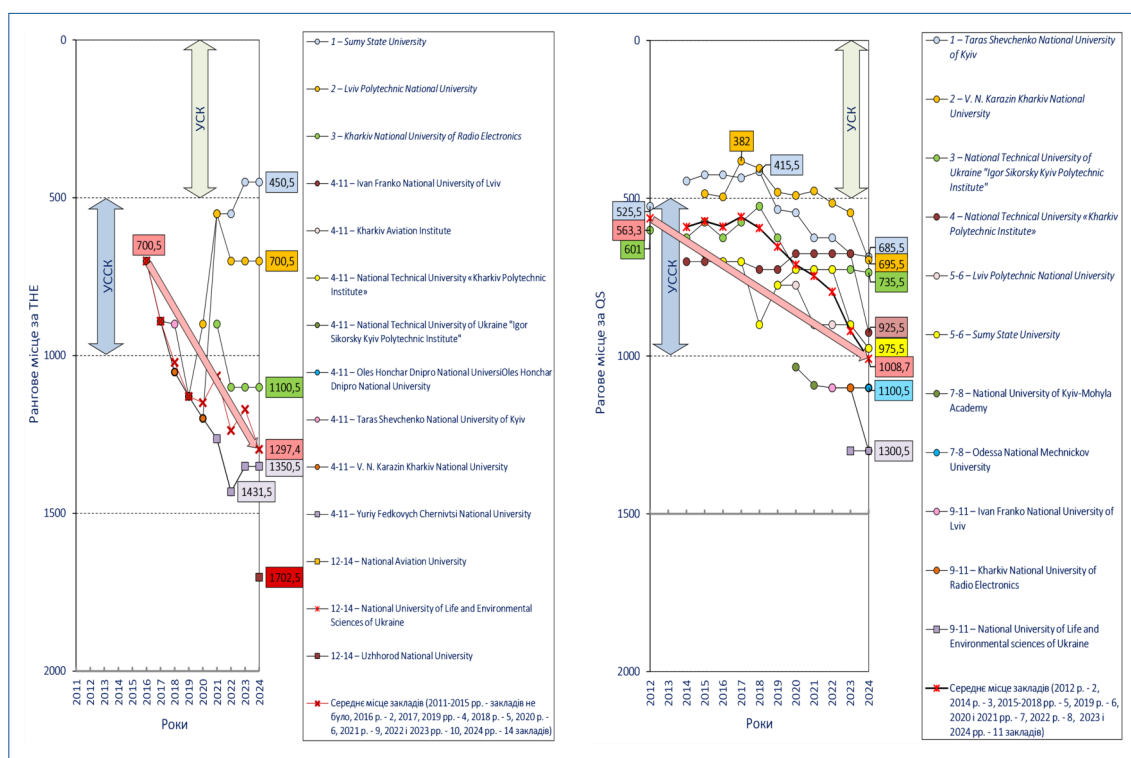

Рис. 5. Рейтингування українських університетів THE і QS

Джерело: Складено авторами на підставі (THE World University Rankings, 2023; QS World University Rankings, 2023a).

критеріями, а також формульний механізм розподілу державних коштів між закладами. З'ясовано, що минулі і чинні українські рейтинги, як і формула фінансування, поділяються на дві категорії: 1) прості (моно) рейтинги з використанням одного довільного критерія / індикатора, та 2) складні (комплексні) рейтинги, які передбачають більшу кількість критеріїв / індикаторів. Щодо простих рейтингів, то вони оманливі через дискримінуючу оцінку досконалості закладу. У свою чергу, складні рейтинги уражені подвійним суб'єктивізмом — суб'єктивним добором суб'єктивних критеріїв та індикаторів, що призводить до маніпуляційних результатів і недовіри до них. Відтак ці рейтингові механізми дезорієнтують стейкхолдерів стосовно дійсного стану вищої освіти загалом та індивідуальних закладів зокрема.

Характерним прикладом національного рейтингового різнобою слугує рейтингування Українського католицького університету (УКУ) у 2020 р. (Луговий, Таланова & Слюсаренко, 2020, с. 47). Заклад — *перший* за рейтингом Бал ЗНО на контракт (цей рейтинг дискримінує складні природничі та інженерні спеціальності) і *останній* (177) за рейтингом Scopus (дискримінує соціально-гуманітарні дослідження) та на *129 позиції* в рейтингу Top-200 Україна (безсистемний набір критеріїв і індикаторів) і на *82 місці* за Консолідованим рейтингом (безсистемна суміш рейтингів). Як видно, діапазон рейтингових оцінок конкретного університету надто широкий, щоб винести переконливе судження про його реальні університетські успіхи. Подібна ситуація у 2023 р.

У зазначеному джерелі (с. 66) наведено інші приклади алогічного рейтингування.

Як наслідок, університети часто замість використання рейтингових оцінок для власного вдосконалення обирають вигідний для себе рейтинг з метою підтвердження своєї уявної досконалості, самопопуляризації. Відтак вітчизняна вища освіта потребує створення адекватного національного рейтингу ЗВО, що важливо для формування ефективної стратегії розвитку університетської сфери.

З урахуванням вищезазначеного можна сформулювати концептуальні засади загальної (рамкової) методології правильного університетського рейтингування.

Концептуальні засади загальної (рамкової) методології створення коректних методологій університетського рейтингу

Загальна (рамкова) методологія створення коректних методологій університетського рейтингу (далі — загальна методологія) для правильного (істинного, відповідно дійсності) рейтингування ЗВО має базуватися на наступних концептуальних засадах.

1. В основу загальної методології покладається *місійний підхід*. Будь-яка методологія університетського рейтингування має орієнтуватися як на місію рейтингу взагалі і особливо на місію університетського рейтингу, так і на місію університету взагалі і особливо на місію топового університету.

2. *Критерієм* правильності місії є *однозначна ідентифікація* за нею утворення, якого вона стосується, зокрема університетського рейтингу або топового університету.

Наприклад, не може слугувати специфічною *університетською місією* неконкретне «Служити людині, громаді, суспільству» (Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023). Таке служіння здійснюють і районна бібліотека, і книжкове видавництво, і кіностудія, і т. д.

Так само QS декларує свою *рейтингову місію* надто загально (деспецифіковано), що лише опосередковано відповідає специфіці місії університетського рейтингу, як “mission of enabling motivated people anywhere in the world to fulfil their potential through educational achievement, international mobility, and career development” (QS World University Rankings, 2023b). Вочевидь, таку підтримку людям можуть надавати й інші суспільні інститути й інструменти, включно з акредитацією.

3. Точно сформульована університетська місія дає змогу за її ключовими словами визначити *мінімальний необхідний і достатній перелік* основних характеристик досконалого університету, з огляду на які впроваджуються кількісно мінімізовані та функціонально синергізовані ключові рейтингові критерії / індикатори.

Адже університетська *досконалість* оцінюється за ступенем *відповідності* фактичної університетської діяльності формально задекларованій *місії*.

Це саме стосується рейтингової досконалості.

Сутнісно зазначені місії як вихідні детермінуючі поняття загальної методології доцільно визначити так (Луговий, 2023):

- для університету — «надавати вищу освіту, базовану на дослідженнях, інноваціях/творчості»;
- для топ-університету — «надавати вищу освіту найвищої складності, базовану на передових інтенсивних дослідженнях, інноваціях/творчості»;
- для університетського рейтингу — «виявляти топову університетську досконалість».

Ці місії задовольняють запропонованому авторами *критерію* істинності місії — однозначне розпізнання за нею утворення, якого вона стосується (у даному разі, що це саме університет / топ-університет / університетський рейтинг, а не щось інше).

Важливо і очевидно, що правильна (істинна, відповідна дійсності) місія університетів закладає апіорну інтеграцію в них освітньої і дослідницької діяльності, а також іманентну дуальність «науково-педагогічної» діяльності.

4. Вимога ефективного глобального рейтингування зумовлює необхідність місійної подібності університетської вибірки, зокрема саме топових університетів. Адже проблематично ефективно порівнювати місійно відмінні системи. У зв'язку із зазначеним серед ShR, THE і QS лише перший найкраще дотримується цієї вимоги, обмежуючи кількість ранжированих університетів у загальній версії 1000 (з них лише для перших 100 зазначаються точні індивідуальні місця), а в галузевій від 50 до 500 (для 50 — точні місця) залежно від академічного предмету (із загалом 31 тис. ЗВО з понад 200 країн (Webometrics Ranking of World Universities, 2023)).

5. Мінімізація переліку рейтингових критеріїв / індикаторів важлива для оцінювання університету по суті, відтак чіткого фокусного орієнтування університетських колективів щодо підвищення їх досконалості. Ця вимога пов'язана з методологічним принципом глобальної єдності природи, фундаментальними закономірностями організації ефективних систем будь-якої природи і складності. Їх поведінка і стан визначаються невеликою кількістю найважливіших параметрів, як правило, 3-5, контроль яких забезпечує контроль системи. Наприклад, щоб вода закипіла, потрібно контролювати температуру, тиск і домішки, що загальновідомо. Так само, щоб сфера науки розвивалася необхідно контролювати ВВП на дослідження і розробки, кількість дослідників серед зайнятого населення та конкурентоспроможність їх заробітної плати (це добре розуміють успішні країни). Методологічно значущі приклади ефективної мінімізації параметрів / індикаторів у неживій і живій природі наведено в авторській публікації (Луговий, Таланова & Слюсаренко, 2020, с. 57). Знову таки тільки ShR слідує цій фундаментальній вимозі: у загальній версії — 5-6 ключових індикаторів, у галузевій — 4-5 залежно від предмету.

6. Загальна методологія має передбачати відповідність рейтингових методологій природному закону зростання крутизни університетського сходження до вершини досконалості.

7. Світова і вітчизняна практика університетського рейтингування свідчить, що методологія саме ShR (ARWU і GRAS) може слугувати загальною методологією, оскільки задовольняє вище окресленим засадам такої методології.

По-перше, ця методологія реалізує місію відповідності рейтингу як власне дійсній місії університетського рейтингу, так і дійсній місії топового університету.

По-друге, за цією методологією мінімізовано загальну кількість критеріїв / індикаторів (4-6), натомість їх дія ефективно синергізована — колективізована (скоординована) і водночас спеціалізована (розподілена), що забезпечує від рейтингової дискримінації, вони зрозумілі та продуктивні у практичному користуванні.

По-третє, усунуто суб'єктивізм критеріїв / індикаторів, це зокрема означає, що зафіксовані університетські досягнення залежать від самого університету, а не суб'єктів і способів його оцінювання.

По-четверте, у кожному загальному / предметному рейтингуванні мінімізовано кількість (50-1000) дійсно топових університетів із схожими місіями по суті, що забезпечує сутнісне порівняння дійсно порівнюваних закладів.

По-п'яте, фактичні результати рейтингування логічні, університетські досягнення у цілому адекватні людському і економічному потенціалу відповідних країн, з-поміж ShR, THE і QS найменше зазнають конструктивної критики.

По-шосте, рейтинг перевірений 20-літньою практикою, його успішно використовують прогресивні і прогресуючі країни. До раніше описаних переконливих прикладів успішного послуговування рейтингом слід додати таке. Оприлюднена 27 жовтня 2023 р. галузева версія GRAS за 55 академічними предметами містить університети із 104 країн / територій (без України). Зокрема В'єтнам представлений 1-4 університетами у 22 (40%) академічних предметах усіх шести предметних груп. Загалом такого системного інноваційного впливу на реальну практику, як ShR, не мають інші глобальні університетські рейтинги.

8. Створення національного рейтингу ЗВО на засадах методології, подібної до Шанхайської (за неможливості безпосереднього користування послугами ShR через критичну університетську недостатність), прогнозовано дасть великий економічний, технологічний, соціальний ефект, наприклад, забезпечить ефективну оптимізацію мережі ЗВО (Калашнікова & Оржель, 2022). Це важливо для наближення перемоги у війні, відновлення країни на інноваційній основі, утвердженню України як суверенної і самодостатньої, сильної європейської держави.

Висновки

З викладеного можна зробити такі висновки.

1. Актуальність обґрунтування концептуальних засад загальної (рамкової) методології створення коректних методологій університетського рейтингу, здатного правильно (істинно, відповідно дійсності) рейтингувати університети, насамперед топові, зумовлена неоднозначним оцінюванням досконалості ЗВО наявною сукупністю рейтингів.
2. В основу такої методології доцільно покласти місійний підхід до визначення університетської і рейтингової досконалості, що передбачає детермінацію критеріально-індикаторної бази рейтингу як його місією, так і місією університету, особливо глобально лідерського закладу. Здійсненні дослідження проблеми дають змогу надати сутнісні визначення відповідних місій як ключових системотвірних чинників та запропонувати критерій правильного формулювання істинної місії.
3. Важливими складниками загальної методології є принцип місійної мінімізації переліку необхідних і достатніх рейтингових критеріїв / індикаторів та принцип їх місійної синергії задля слугування однозначними орієнтирами університетського розвитку, що разом становлять критеріально-індикаторну оптимізацію рейтингу.
4. Загальна методологія запобігає деспецифікації рейтингової і університетської місій, десинергізації рейтингових критеріїв і індикаторів, їх дивергенції і подрібненню та дезорієнтуючій дії, чим часто уражені існуючі рейтингові методології.
5. Така методологія охоплює методології як простих (моно), так і складних (комплексних), як загальних (інституційних), так і галузевих (за академічними предметами) рейтингів.
6. Найбільше відповідає засадам загальної методології методологія ShR.
7. Побудована на зазначених засадах методологія університетського рейтингування сприятиме прийняттю рейтингів як об'єктивних і надійних інструментів оцінювання, ефективному використанню Берлінських принципів IREG для створення рейтингових методологій, прискоренню становлення в Україні університетської рейтингової культури, яка до цього часу не набула суспільного визнання та законодавчого унормування, подальшому розвитку університетотології. Це важливо для розроблення стратегії формування університетів-лідерів найвищої досконалості (стратегії-2), реалізації другого виміру ЄПВО щодо досягнення його конкурентоспроможності і привабливості, прискорення перемоги в російсько-українській війні, повоєнного відновлення країни на інноваційній основі, утвердженню України як суверенної і самодостатньої, сильної європейської держави.
8. У подальшому доцільно дослідити особливості (модифікації) університетських місій залежно від типу ЗВО.

Бібліографічні посилання

- Вязовська Марина Сергіївна. (2023, 13 жовтня). У *Вікіпедія*. <http://surl.li/nmipg>
- Калашнікова, С., & Оржель, О. (2022). Оптимізація мережі закладів вищої освіти: теоретичні особливості та практичні рекомендації. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*, (13), 89-129. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-13-89-129>
- Київський університет імені Бориса Грінченка. (2023). *Місія, візія та цінності*. <https://kubg.edu.ua/prouniversitet/vizytivka/viziia-misiia-i-tsinnosti.html>
- Луговий, В. (2022). Світовий і вітчизняний досвід реалізації тенденцій і механізмів інтеграції освітньої і дослідницької діяльності університетів у контексті відкритої науки: уроки для України в умовах війни та повоєнного відновлення. У В. Луговий, О. Петров (ред.), *Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду з підвищення дослідницької спроможності університетів України в умовах війни та повоєнного відновлення у контексті імплементації концепції «Відкрита наука»* : аналітичні матеріали (с. 8-23). Київ: Інститут вищої освіти НАПН України. <https://doi.org/10.31874/978-617-7644-57-5-2022>
- Луговий, В. (2023, 12 травня). *Критерії загальних і профільних міжнародних університетських рейтингів: що нового для оцінювання діяльності університетів України* [Презентація].

- Круглий стіл «Лідерство університетів України у контексті критеріїв міжнародних рейтингів». <https://rb.gy/m2xtu>
- Луговий, В.І., Слюсаренко, О.М., & Таланова, Ж.В. (2011). Використання міжнародних рейтингів вищих навчальних закладів для ідентифікації найвищого університетського потенціалу. *Вища освіта України*, (3, дод. 2), 296-308.
- Луговий, В., Слюсаренко, О., & Таланова, Ж. (2020). Рейтинговий розподіл та формульне фінансування українських університетів: проблема суб'єктивізму і недовіри. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*, (10), 35-69. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2020-10-2-35-69>
- Луговий, В., Слюсаренко, О., & Таланова, Ж. (2022a). Концентрація та комунікація в моделі і стратегії розвитку університетів-лідерів. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*, (13), 5-25. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-13-5-25>
- Луговий, В., Слюсаренко, О., & Таланова, Ж. (2022b). Складна активність & селективна асоціативність: ефективність елітного асоціювання університетів. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*, (14), 64-80. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-14-64-80>
- Луговий, В., Слюсаренко, О., & Таланова, Ж. (2023). Закон зростання крутизни університетського сходження до вершини досконалості. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*, 15, 30-53. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2023-15-30-53>
- Луговий, В.І., Таланова, Ж.В., & Слюсаренко, О.М. (2020). Тенденції розвитку механізмів оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції: закономірна детермінація та практична реалізація. У В. Луговий, Ж. Таланова (ред.), *Механізми оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції*: монографія (с. 5-104). Київ: Інститут вищої освіти НАПН України. <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-38-0-2020>
- Методологія. (2023, 5 жовтня). У *Вікіпедія*. <http://surl.li/diveu>
- Освіта.уа. (2023, 26 червня). *Консолідований рейтинг вишів України 2023 року*. <https://osvita.ua/vnz/rating/51741/>
- План відновлення України. (2022). <https://recovery.gov.ua/>
- Показник. (1976). В І.К. Білодід (ред.), *Словник української мови*. Т. 7 (с. 10). Інститут мовознавства АН УРСР. Київ: Наукова думка. <http://surl.li/nmift>
- Президент України. (2022, 21 квітня). *Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни* (266/2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022>
- Центр міжнародних проєктів «Євроосвіта». (2023, 11 червня). *Рейтинг університетів України «Топ-200 Україна 2023»*. <http://surl.li/nmjlp>
- Cambridge Dictionary. (n.d.). *Criterion*. Cambridge University Press & Assessment. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/criterion>
- International Standard Classification of Education. ISCED 2011*. (2012). <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-en.pdf>
- Lugovyi, V., Slyusarenko, O., & Talanova, Zh. (2022). Two dimensions of the Bologna Process: the problem of quality in each of them. *Education: Modern Discourses*, (5), 128-141. <https://doi.org/10.37472/2617-3107-2022-5-10>
- QS World University Rankings. (2023a). <https://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings>
- QS World University Rankings. (2023b). *QS World University Rankings*. <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/4405955370898-QS-World-University-Rankings>
- Ranking. (2023, September 21). In *Wikipedia*. <https://en.wikipedia.org/wiki/Ranking>
- Shanghai Ranking*. (2023). <https://www.shanghairanking.com/>
- The Carnegie classification of Institutions of Higher Education. (2022). 2021 Update — Facts & Figures. <https://carnegieclassifications.iu.edu/downloads/CCIHE2021-FactsFigures.pdf>
- The World Bank. (2023, June 29). *WV.1 World Development Indicators: Size of the economy*. <https://wdi.worldbank.org/table/WV.1>
- THE World University Rankings*. (2023). <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2023/world-ranking>
- Times Higher Education World University Rankings. (2023, September 28). In *Wikipedia*. https://en.wikipedia.org/wiki/Times_Higher_Education_World_University_Rankings
- Webometrics Ranking of World Universities. Methodology*. (2023). <https://webometrics.info/en/Methodology>

References

- Viazovska Maryna Serhiivna. (2023, October 13). In *Wikipedia*. <http://surl.li/nmipg> (in Ukrainian)
- Kalashnikova, S., & Orzhel, O. (2022). Optymizatsiia merezhi zakladiv vyshchoi osvity: teoretychni osoblyvosti ta praktychni rekomendatsiyy [Optimisation of the Network of Higher Education Institutions: Theoretical Features and Practical Recommendations]. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, (13), 89-129. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-13-89-129> (in Ukrainian)

- Borys Grinchenko Kyiv University. (2023). *Misiia, viziia ta tsinnosti [Mission, Vision and Values]*. <https://kubg.edu.ua/prouniversitet/vizytivka/viziia-misiia-i-tsinnosti.html> (in Ukrainian)
- Lugovy, V. (2022). Svitovyi i vitchyzniani dosvid realizatsii tendentsii i mekhanizmv intehratsii osvitoi i doslidnytskoi diialnosti universytetiv u konteksti vidkrytoi nauky: uroky dla Ukrainy v umovakh viiny ta povoiennoho vidnovlennia [World and Domestic Experience of the Implementation of Trends and Mechanisms of Integration of Educational and Research Activities of Universities in the Context of Open Science: Lessons for Ukraine in the Conditions of War and Post-War Recovery]. In V. Lugovy, O. Petroe (Eds.), *Analiz providnoho vitchyznianoho ta zarubizhnoho dosvidu z pidvyshchennia doslidnytskoi spromozhnosti universytetiv Ukrainy v umovakh viiny ta povoiennoho vidnovlennia u konteksti implementatsii kontseptsii «Vidkryta nauka» [Analysis of the Leading Domestic and Foreign Experience in Enhancing the Research Capacity of Ukrainian Universities under the War and Post-War Reconstruction in the Context of Implementing Open Science]* : analytical materials (pp. 8-23). Kyiv: Institute of Higher Education of NAES of Ukraine. <https://doi.org/10.31874/978-617-7644-57-5-2022> (in Ukrainian)
- Lugovy, V. (2023, May 12). *Kryterii zahalnykh i profilnykh mizhnarodnykh universytetskykh reitynhiv: shcho novoho dla otsiniuvannia diialnosti universytetiv Ukrainy [Criteria of General and Profile International University Ratings: What's New for Evaluating the Activity of Ukrainian Universities]* [Presentation]. Kruhlyi stil "Liderstvo universytetiv Ukrainy u konteksti kryteriiv mizhnarodnykh reitynhiv" [Roundtable "Leadership of Ukrainian Universities in the Context of International Ranking Criteria"]. <https://rb.gy/m2xtu> (in Ukrainian)
- Lugovy, V.I., Slyusarenko, O.M., & Talanova, Zh.V. (2011). Vykorystannia mizhnarodnykh reitynhiv vyshchykh navchalnykh zakladiv dla identyfikatsii naivysshchoho universytetskoho potentsialu [Using International Rankings of Higher Education Institutions to Identify the Highest University Potential]. *Vyshcha osvita Ukrainy*, (3, supp. 2), 296-308. (in Ukrainian)
- Lugovy, V., Slyusarenko, O., & Talanova, Zh. (2020). Reitynhovi rozpodil ta formulne finansuvannia ukraïnskykh universytetiv: problema subiektivizmu i nedoviry [Ranking Distribution and Formula Funding of Ukrainian Universities: The Problem of Subjectivism and Mistrust]. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, (10), 35-69. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2020-10-2-35-69> (in Ukrainian)
- Lugovy, V., Slyusarenko, O., & Talanova, Zh. (2022a). Kонтсентратсиа та комунікасиа в моделі і стратегії розвитку универсиетів-лідерів [Concentration and Communication in the Model and Strategy of Leading Universities Development]. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, (13), 5-25. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-13-5-25> (in Ukrainian)
- Lugovy, V., Slyusarenko, O., & Talanova, Zh. (2022b). Skladna aktyvnist & selektyvna asotsiatyvnist: efektyvnist elitnoho asotsiiuvannia universytetiv [Complex Activity & Selective Associativity: the Effectiveness of Elite University Association]. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, (14), 64-80. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-14-64-80> (in Ukrainian)
- Lugovy, V., Slyusarenko, O., & Talanova, Zh. (2023). Zakon zrostannia krutyzny universytetskoho skhodzhennia do vershyny doskonalosti [The Law of Increasing the Steepness of the University's Ascent to the Top of Excellence]. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, 15, 30-53. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2023-15-30-53> (in Ukrainian)
- Lugovy, V.I., Slyusarenko, O.M., & Talanova, Zh.V. (2020). Tendentsii розвитку mekhanizmv otsiniuvannia yakosti vyshchoi osvity v umovakh yevrointehratsii: zakonimirna determinatsiia ta praktychna realizatsiia [Trends in the Development of Mechanisms for Evaluating the Quality of Higher Education in the Conditions of European Integration: Legal Determination and Practical Implementation]. In V.I. Lugovy, Zh.V. Talanova (Eds.), *Mekhanizmy otsiniuvannia yakosti vyshchoi osvity v umovakh yevrointehratsii [Mechanisms for Evaluating the Quality of Higher Education in the Conditions of European Integration]* : a monograph (pp. 5-104). Kyiv: Institute of Higher Education of NAES of Ukraine. <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-38-0-2020> (in Ukrainian)
- Metodolohiia [Methodology]. (2023, October 5). In *Wikipedia*. <http://surl.li/diveu> (in Ukrainian)
- Osvita.ua. (2023, June 26). *Konsolidovanyi reitynh vyshiv Ukrainy 2023 roku [Consolidated Rating of Higher Education Institutions of Ukraine in 2023]*. <https://osvita.ua/vnz/rating/51741/> (in Ukrainian)
- Ukraine Recovery Plan. (2022). <https://recovery.gov.ua/en>
- Pokaznyk [Indicator]. (1976). In I.K. Bilodid (Ed.), *Slovnyk ukrainskoi movy [Ukrainian Language Dictionary]*. Vol. 7 (p. 10). Instytut movoznavstva AN URSR. Kyiv: Naukova dumka. <http://surl.li/nmiff> (in Ukrainian)
- President of Ukraine. (2022, April 21). *Pytannia Natsionalnoi rady z vidnovlennia Ukrainy vid naslidkiv viiny [The issue of the National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War]* (266/2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022> (in Ukrainian)
- Tsentr mizhnarodnykh proiektiv "levroosvita". (2023, June 11). *Reitynh universytetiv Ukrainy "Top-200 Ukraina 2023" [Ranking of Universities of Ukraine "Top-200 Ukraine 2023"]*. <http://surl.li/nmjlp>

- Cambridge Dictionary. (n.d.). *Criterion*. Cambridge University Press & Assessment. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/criterion>
- International Standard Classification of Education. ISCED 2011*. (2012). <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-en.pdf>
- Lugovyi, V., Slyusarenko, O., & Talanova, Zh. (2022). Two dimensions of the Bologna Process: the problem of quality in each of them. *Education: Modern Discourses*, (5), 128-141. <https://doi.org/10.37472/2617-3107-2022-5-10>
- QS World University Rankings. (2023a). <https://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings>
- QS World University Rankings. (2023b). *QS World University Rankings*. <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/4405955370898-QS-World-University-Rankings>
- Ranking. (2023, September 21). In *Wikipedia*. <https://en.wikipedia.org/wiki/Ranking>
- Shanghai Ranking*. (2023). <https://www.shanghairanking.com/>
- The Carnegie classification of Institutions of Higher Education. (2022). 2021 Update — Facts & Figures. <https://carnegieclassifications.iu.edu/downloads/CCIHE2021-FactsFigures.pdf>
- The World Bank. (2023, June 29). *WV.1 World Development Indicators: Size of the economy*. <https://wdi.worldbank.org/table/WV.1>
- THE World University Rankings*. (2023). <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2023/world-ranking>
- Times Higher Education World University Rankings. (2023, September 28). In *Wikipedia*. https://en.wikipedia.org/wiki/Times_Higher_Education_World_University_Rankings
- Webometrics Ranking of World Universities. Methodology*. (2023). <https://webometrics.info/en/Methodology>

Конфлікт інтересів

Авторами підтверджено відсутність конфлікту інтересів під час проведення дослідження та підготовки до публікації його результатів.

Відомості про авторів

Володимир Луговий, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, перший віце-президент Національної академії педагогічних наук України, головний науковий співробітник відділу дослідницької діяльності університетів Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна, v.lugovyy@ihed.org.ua

Олена Слюсаренко, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, перший заступник директора Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна, o.slyusarenko@ihed.org.ua

Жаннета Таланова, доктор педагогічних наук, професор, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, аналітичний менеджер Національного Еразмус+ офісу в Україні, м. Київ, Україна, z.talanova@ihed.org.ua

Інформація про наукове періодичне видання

Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство» (International Scientific Journal of Universities and Leadership) внесено до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України за спеціальністю «011 Освітні, педагогічні науки» відповідно до наказу МОН України від 17 березня 2020 р. № 409.

Науковий журнал представлено у таких базах даних, реєстрах і пошукових системах: Crossref, Наукова періодика України (Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського), Directory of Open Access Journals (DOAJ), Educational Research Abstracts Online (ERA), European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences (erih+), Library of Science (University of Warsaw), Index Copernicus International тощо.

RESEARCH ARTICLE

The Methodology of Rating Methodologies: The Problem of Constructing Correct University Ratings

Volodymyr Lugovyi^{1,2*} , Olena Slyusarenko² , Zhanneta Talanova^{2,3}

¹National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

²Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

³National Erasmus+ Office in Ukraine, Kyiv, Ukraine

*v.lugovyy@ihed.org.ua

Abstract

The article is devoted to the substantiation of the general (framework) methodology for creating correct methodologies of university ranking, which capable of correctly (truly, in accordance with reality) ranking universities, primarily top ones. The conceptual foundations of such a methodology are formulated. It is based on a mission-based approach to the definition of university and ranking excellence, which involves the determination of the criterion-indicator base of the ranking both by its mission and by the mission of the university, especially a globally leading institution. Essential definitions of relevant missions as key system-creating factors are given. A criterion for the formulation of the true mission is proposed. The principle of mission minimisation of the list of necessary and sufficient ranking criteria / indicators and the principle of their mission synergy for the unambiguous orientation of university development are substantiated. The general methodology prevents the de-specification of the ranking and university missions, the dissynergisation of ranking criteria and indicators, their divergence and fragmentation, and the disorienting action. This methodology covers methodologies both simple (mono) and complex (combined), as well as general (institutional) and sectoral (by academic subjects) rankings. The methodology built on these foundations will contribute to the adoption of rankings as objective and reliable evaluation tools, the effective use of the IREG Berlin principles for the creation of ranking methodologies, the acceleration of the formation of a university ranking culture and its legislative regulation in Ukraine, and the further development of science about universities. This is important for the development of a strategy for the formation of leading universities of the highest excellence (strategy-2), the implementation of the second dimension of the European higher education area in terms of achieving its competitiveness and attractiveness, the approaching victory of Ukraine in the war, the innovative recovery of the country, the establishment of Ukraine as a strong European integrated state.

Author details

Volodymyr Lugovyi, Doctor Habilitated in Education, Professor, Full Member of NAES of Ukraine, First Vice-President, National Academy of Educational Sciences of Ukraine; Chief Research Fellow of the Universities' Research Activities Unit, Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, v.lugovyy@ihed.org.ua

Olena Slyusarenko, Doctor Habilitated in Education, Senior Researcher, First Deputy Director, Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, o.slyusarenko@ihed.org.ua

Zhanneta Talanova, Doctor Habilitated in Education, Professor, Senior Researcher, Chief Research Fellow of the Unit for Higher Education Quality Assurance, Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine; Analytical Manager, National Erasmus+ Office in Ukraine, Kyiv, Ukraine, z.talanova@ihed.org.ua

Keywords:

general (framework) methodology of university rating, university and rating missions, mission de-specification, dissynergisation of criteria and indicators, university science, strategy-2, competitiveness and attractiveness, victory in the war, innovative recovery, sovereign and self-sufficient Ukraine

Language:

Ukrainian

Citation:

Lugovyi, V., Slyusarenko, O., & Talanova, Zh. (2023). The Methodology of Rating Methodologies: The Problem of Constructing Correct University Ratings. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, 16, 90-108. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2023-16-90-108> (in Ukrainian)